

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

СХВАЛЕНО

Протокол Вченої ради КВНЗ
«Харківська академія неперервної
освіти»

№ 1 від 27.01.2025

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КВНЗ «Харківська
академія неперервної освіти»

№ 7 від 27.01.2025

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
курсів підвищення кваліфікації**

за темою

***«Підтримка учнів з ООП і подолання освітніх втрат:
практичний кейс для вчителів української мови та літератури»***

***«Support for students with special educational needs and overcoming
educational losses: a practical case for teachers
of Ukrainian language and literature»***

Укладачі: Дегтярьова Г.А., завідувач кафедри методики навчання мов і літератури, д. пед. н.; Румянцева-Лахтіна О.О., ст. викладач кафедри методики навчання мов і літератури, доктор філософії зі спеціальності «Філологія».

Цільова група: учителі / викладачі української мови та літератури, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання
кафедри методики навчання мов і літератури
№ 1 від 16.01.2025

Форма підвищення кваліфікації: дистанційна, змішана

НАПРЯМИ: розвиток компетентностей відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225 «Про затвердження професійного стандарту "Вчитель закладу загальної середньої освіти"» та Порядку підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

МЕТА: ознайомити вчителів / викладачів української мови та літератури з дієвими стратегіями подолання освітніх втрат, а саме: особливостями роботи з учнями з ООП в умовах подолання освітніх втрат, комплексними діями щодо подолання навчальних, когнітивних, виховних втрат, специфікою їх вимірювання, із особливостями мотивації під час організації освітнього процесу, що забезпечить підвищення рівня викладання української мови і літератури та сприятиме подоланню освітніх втрат під час планування й організації уроків, дозволить компенсувати освітні втрати на рівні усіх трьох складників.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ:

1. Забезпечити розвиток професійних компетентностей відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 року № 1225, у межах професійної діяльності:
 - А2. предметно-методичної компетентності;
 - В1. інклюзивної компетентності;
 - Г2. організаційної компетентності.
2. Спонукаати вчителів / викладачів української мови та літератури до усвідомлення важливості підтримки здобувачів освіти, зокрема учнів з ООП, під час організації освітнього процесу в умовах освітніх втрат, зокрема використовувати основні стратегії роботи зі здобувачами освіти, що дозволяють подолати психологічні бар'єри в освітньому процесі, забезпечити безбар'єрність у дистанційному навчанні дітей з ООП, сприяють формуванню позитивної самооцінки, підвищення мотивації до навчання, ефективній комунікації з дітьми з ООП;
3. Удосконалювати вміння планувати освітній процес та реалізувати наявні державні стратегії щодо мінімізації й подолання освітніх втрат, а саме: організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства, раціонально використовувати навчальний час, організовувати навчальні заняття різних типів в умовах подолання освітніх втрат з урахуванням корекційної складової уроку української мови та літератури в інклюзивному класі.
4. Розвивати вміння добирати ефективні методики й технології навчання, що сприяють мінімізації освітніх втрат під час планування й організації освітнього процесу.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.10.20225 р. № 904 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти».

Актуальність освітньої програми полягає в необхідності ознайомлення вчителів / викладачів української мови та літератури з особливостями роботи з учнями з ООП в умовах подолання освітніх втрат; з імплементацією державних стратегій щодо подолання освітніх втрат; платформами, що надають безкоштовне педагогічне діагностування; інструментами загальнодержавних зовнішніх моніторингових досліджень для вимірювання та компенсації освітніх втрат; методиками й технологіями планування й організації уроку в умовах подолання освітніх втрат, зокрема корекційною складовою уроку української мови та літератури в інклюзивному класі, а також у формуванні вмінь враховувати психологічні бар'єри в освітньому процесі; забезпечувати всім здобувачам освіти в освітньому процесі рівність та надавати підтримку; в удосконаленні вмінь педагогів адаптувати освітні стратегії, модельні навчальні програми та освітній процес до індивідуальних потреб здобувачів освіти, зокрема й учнів з ООП, що дозволить спрямувати зусилля педагогів на покращення академічної успішності, психічного та емоційного здоров'я здобувачів освіти.

Освітню програму підвищення кваліфікації за темою ***«Підтримка учнів з ООП і подолання освітніх втрат: практичний кейс для вчителів української мови та літератури»*** розроблено з урахуванням положень: законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», наказу Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 р. № 1225 «Про затвердження професійного стандарту "Вчитель закладу загальної середньої освіти"».

Обсяг: 60 годин (2 кредити).

Особливості організації освітнього процесу за цією програмою

Освітня програма підвищення кваліфікації за темою «Підтримка учнів з ООП і подолання освітніх втрат: практичний кейс для вчителів української мови та літератури» є складовою Комплексної програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з української мови та літератури.

Науково-педагогічні працівники Академії можуть вносити зміни в пропонований освітньою програмою зміст із метою необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, у яких відбувається освітній процес, зазначивши їх у розкладі занять. Загальний обсяг таких змін може досягати до 25%.

Заняття практико орієнтовані, передбачають різні види роботи: індивідуальну, групову, фронтальну з використанням різноманітних цифрових сервісів (робота з онлайн-дошками Padlet, Lino, онлайн-презентаціями, створення завдань за допомогою AI, цифрових сервісів LearningApps, Wordwall, Mentimeter, Canva тощо, що сприяє набуттю педагогами не лише професійних, а й соціальних навичок (робота в команді, уміння дослухатися до думок колег).

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу:

- *для очного навчання:* мультимедійний проєктор, ноутбук, персональні комп'ютери, сучасне програмне забезпечення, інтерактивна дошка, доступ до мережі «Інтернет» для використання сучасних цифрових сервісів і ресурсів, фліпчарт, навчальні матеріали, маркери.
- *для дистанційного навчання:* комп'ютерна техніка та програмне забезпечення для проведення онлайн-занять, доступ до швидкісного інтернету, сайт дистанційної освіти Харківської академії неперервної освіти, навчальні матеріали.

Очікувані результати охоплюють

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти згідно з професійним стандартом та концепцією НУШ;
- дієвих стратегій подолання освітніх втрат на рівні трьох складників (втрат навчальних, виховних і психологічних);
- нормативно-правових основ стосовно подолання освітніх втрат, імплементації державних стратегій, використання платформ педагогічного діагностування;
- важливості мінімізації освітніх втрат з української мови та літератури, використання ефективних методик і технологій організації уроку на етапі подолання освітніх втрат;
- важливості використання модифікованих програм та адаптації й коригування навчальних програм під час планування освітнього процесу в умовах подолання освітніх втрат;
- інструментів міжнародних досліджень якості освіти, загальнодержавних зовнішніх моніторингових досліджень для вимірювання та компенсації навчальних втрат та соціально-емоційних навичок здобувачів освіти;
- важливості психологічної підтримки як складової подолання освітніх втрат на рівні когнітивного розвитку здобувачів освіти;
- інструментів забезпечення інклюзивного навчання (інклюзивної культури, політики, практики);
- принципів і стратегій універсального дизайну в сфері освіти й розумного пристосування;

- видів адаптацій / модифікацій в освітньому процесі, зумовлених особливими освітніми потребами здобувачів освіти;
- технології індивідуального та диференційованого навчання як одного із інструментів врахування індивідуальних потреб та рівнів навчаності здобувачів освіти;
- способів виявлення здібностей, інтересів, навчальних можливостей здобувачів освіти;
- вимог до особливостей організації освітнього середовища як чинника розвитку особистості здобувачів освіти;
- обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти у формуванні знань, ключових умінь і ставлень.

Уміння:

- організовувати освітній процес, орієнтований на подолання навчальних і психологічних втрат відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти та Державного стандарту повної загальної освіти з урахуванням інструментів міжнародних і загальнодержавних зовнішніх моніторингових досліджень;
- здійснювати вимірювання освітніх втрат з використанням наявних модифікованих програм та освітніх платформ;
- коригувати навчальні програми з української мови та літератури для планування освітнього процесу в умовах подолання освітніх втрат;
- добирати й застосовувати завдання для вимірювання та компенсації навчальних і когнітивних втрат;
- використовувати ефективні методики й технології навчання української мови й літератури, що спрямовані на подолання освітніх втрат, зокрема з використанням цифрових технологій;
- створювати умови, які забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища;
- надавати педагогічну підтримку особам з особливими освітніми потребами;
- забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного здобувача освіти з урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей;
- бачити можливості поступового, з наростанням обсягу й складності, навчального матеріалу, наближення школярів до здобуття загальних і конкретних навчальних результатів, передбачених Державним стандартом базової середньої освіти і Державним стандартом повної загальної освіти та прописаних у них орієнтирів для оцінювання.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- формування умов досягнення успішного результату практичної діяльності, виховання у здобувачів освіти ціннісного ставлення до особистісних здобутків навчання;
- професійна мобільність та гнучкість.

Компетентності:

- **A2 предметно-методична** (здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти, спрямованих на мінімізацію освітніх втрат, а саме: використання запропонованих та розробка власних освітніх матеріалів, спрямованих на подолання освітніх втрат із урахуванням рівня опанування навчального матеріалу, інтересів і здібностей здобувачів освіти, адаптація змісту навчальних предметів до їхніх потреб в умовах подолання освітніх втрат);
- **B1. інклюзивна** (здатність створювати умови, які забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами та забезпечення в освітньому середовищі сприятливих умов для кожного здобувача освіти з урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей в умовах подолання освітніх втрат);
- **G2 організаційна** (здатність організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства, організовувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти, раціонально використовувати час в умовах подолання освітніх втрат).

КУРИКУЛУМ

курсів підвищення кваліфікації

для вчителів/викладачів української мови та літератури за темою
*«Підтримка учнів з ООП і подолання освітніх втрат:
практичний кейс для вчителів української мови та літератури»*

№ з/п	Назва модуля	К-сть годин / кредитів
1.	Сучасні нормативні вимоги до організації освітньої діяльності щодо компенсації освітніх втрат	4
2.	Стратегії оновлення змісту освітньої діяльності для компенсації освітніх втрат	12
3.	Сучасні інструменти для організації освітнього процесу з подолання навчальних втрат	16
4.	Педагогічне діагностування та оцінювання навчальних досягнень як інструмент подолання освітніх втрат	8
5.	Робота з учнями з ООП в умовах подолання освітніх втрат: роль учителя української мови та літератури	16
6.	Діагностико-аналітичний	4
Разом год / кредитів		60 / 2

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

курсів підвищення кваліфікації

для вчителів/викладачів української мови та літератури за темою
*«Психологічна підтримка і подолання освітніх втрат:
практичний кейс для вчителів української мови та літератури»*

№ теми	Назва модуля, теми	Індекси компетентностей, що розвиваються	Кількість годин
1.	Модуль 1. Сучасні нормативні вимоги до організації освітньої діяльності щодо компенсації освітніх втрат		
1.1	Вимірювання та механізми подолання освітніх втрат і розривів на рівні загальної середньої освіти: нормативно-правове підґрунтя, зміст та актуальність понять	Г3.1, Г3.2	2
1.2	Компетентності та мікрокваліфікації педагога: шляхи набуття і розвитку	Д1.1, Д1.2, Д1.3	2
<i>Усього годин за модулем</i>			4
2.	Модуль 2. Стратегії оновлення змісту освітньої діяльності для компенсації освітніх втрат		
2.1	Модифікація навчальних програм як основна стратегія планування освітнього процесу під час подолання освітніх втрат: робота з конструктором програм	A2.1, A2.1.Y2, A2.1.Y3, Г1.2.Y2	2
2.2	Актуальність розбудови індивідуальної освітньої траєкторії учня для організації навчання в умовах освітніх втрат	Б1.2, В1.3, Г3.2, Г3.3	2
2.3	Педагогічний дизайн сучасного уроку: проектування навчання в умовах подолання освітніх втрат у дистанційному форматі	A1.3, A2.2, A2.4, Г1.1, Г1.2	2
2.4	Діяльнісний підхід на різних етапах уроку як стратегія практичного спрямування на подолання освітніх втрат	A2.4.Y1, A2.4.Y2, A2.4.B2, A2.4.Y5	2
2.5	Стратегії адаптивного навчання як засіб подолання освітніх втрат на уроках української мови та літератури	A2.1.Y1, A2.4.Y1, A2.2.32, A3.	2
2.6	Стратегія інтегрованого навчання як інструмент надолуження освітніх втрат мовно-літературної галузі	A2.3, A2.3.31, A2.3.Y1	2
<i>Усього годин за модулем</i>			12
3.	Модуль 3. Сучасні інструменти для організації освітнього процесу з подолання навчальних втрат		
3.1	Інтерактивні та ігрові технології навчання учнів на уроках української мови і літератури в умовах подолання освітніх втрат	A2.4.Y1, A2.4.Y3, A3.2.	2
3.2	Мотивація навчальної діяльності на різних етапах уроку як засіб підвищення пізнавального інтересу учнів у контексті подолання освітніх втрат	Б.1.3, Б1.3.Y1, Б1.3.Y2	2
3.3	Як подолати освітні втрати і розриви на уроках української мови та літератури: дієві стратегії	A2.3, A2.3.31, A2.3.Y1	2
3.4	Подолання освітніх втрат у мовно-літературній освітній галузі: ефективні рішення	A2.3, A2.3.31, A2.3.Y1	2

№ теми	Назва модуля, теми	Індекси компетентностей, що розвиваються	Кількість годин
3.5	Диференційоване навчання як технологія подолання освітніх втрат учнів	A1.4, A2.2, A2.4, Г2.2, Г3.2	2
3.6	Формування комунікативних навичок учнів у контексті реалізації усної і письмової взаємодії на етапі подолання освітніх втрат	A1.1, A1.4, A2.2, A2.4	2
3.7	Підготовка випускників до проходження НМТ з української мови і літератури в умовах освітніх втрат і розривів	A1.3, A2.2, A2.4, A2.6, Г3.1, Г3.2, Г3.3	2
3.8	Цифрові інструменти для подолання освітніх втрат	A3.1.Y1, A3.2, A3.2.B1	2
Усього годин за модулем			16
4.	Модуль 4. Педагогічне діагностування та оцінювання навчальних досягнень як інструмент подолання освітніх втрат		
4.1	Педагогічне діагностування з української мови і літератури як основний інструмент подолання освітніх втрат учнів 5-11 класів: вхідне й вихідне діагностування, тести платформи ВШО	Г2.2.Y1, Г2.2.Y2, Г2.2.B1, Г3.1.Y1	2
4.2	Оцінювання навчальних досягнень учнів: нові вимоги та функції	Г3.1.31, Г3.1.Y3, Г3.1.Y2.	2
4.3	Цифрові інструменти оцінювання навчання. Сервіс Classtime	Г3.1.Y2. Г3.1.32, A3.3.32.	2
4.4	Оформлення результатів навчальної діяльності учнів	Г3.1.Y1, Г3.1.35, Г3.1.Y5	2
Усього годин за модулем			8
5.	Модуль 5. Робота з учнями з ООП в умовах подолання освітніх втрат: роль учителя української мови та літератури		
5.1	Інклюзивна компетентність педагога як умова формування ключових та предметних компетентностей учнів	A2.2, B1.1, B1.2, B1.3	2
5.2	Від слів до розуміння: секрети ефективної комунікації з дітьми з ООП	A1.1, B1.2, B1.3	2
5.3	Інклюзивне навчання: рівність та підтримка в освітньому процесі	B1.3, Г1.1, Г2.1	2
5.4	Індивідуальна підтримка учнів з ООП: урахування психологічних бар'єрів у освітньому процесі	B1.1, B1.3, Г1.1, Г2.1	2
5.5	Безбар'єрність у дистанційному навчанні дітей з ООП	B1.1, B1.3, Г1.1, Г2.1	2
5.6	Діяльність як умова навчання дітей з ООП	A1.3, A2.2, B1.3	2
5.7	Корекційна складова уроку української мови та літератури в інклюзивному класі: корекція та розвиток мовлення	A1.3, A2.2, A2.4, B1.1, B1.3, Г1.1, Г2.1, Г2.2	2

№ теми	Назва модуля, теми	Індекси компетентностей, що розвиваються	Кількість годин
5.8	Універсальний дизайн та розумне пристосування: моделюємо урок української мови та літератури в інклюзивному класі	A1.3, A2.2, A2.4, B1.1, 1.3	2
	<i>Усього годин за модулем</i>		16
6.	Модуль 6. Діагностико-аналітичний		
6.1	Настановне заняття. Вхідне опитування		2
6.2	Конференція з обміну досвідом. Підсумкове тестування		2
	<i>Усього годин за модулем</i>		4
<i>Разом годин / кредитів за освітньою програмою</i>			60 / 2

Рекомендовані джерела

1. Безпечна освіта / науково-методичний журнал «Джерело педагогічних інновацій». Харків: Харківська академія неперервної освіти, (випуск № 1(41) 2023).
2. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
3. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Закон України «Про засади державної мовної політики» від 03.07.2012 № 5029-VI.
5. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>
6. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 848-VIII 26.11. 2015 р. URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2244/>
7. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 року № 2145-VIII (зі змінами). URL: www.mon.gov.ua
8. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 року № 463-IX (зі змінами). URL: www.mon.gov.ua
9. Конвенція про права дитини та участь неповнолітніх у збройних конфліктах /Міністерство юстиції України. Роз'яснення від 10.01.2011р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0009323-11>
10. Концепція літературної освіти (затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 26.01.2011 № 58).
11. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249613934>.
12. Лист Міністерства освіти і науки України «Про організацію освітнього процесу дистанційного навчання» від 06.03.2022 № 1/3371-22.

13. Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо організації дистанційного навчання» від 02.11.2020 року № 1/9-609.
14. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – 2017. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
15. Нова українська школа: наступність і перспективи /науково-методичний журнал «Джерело педагогічних інновацій» – Харків: Харківська академія неперервної освіти, (випуск № 4(40)2022)
16. Нова українська школа: poradnik vchytelja / za zag. Red.. N. M Bibik. – Київ : Літера ЛТД, 2019. – 208 с.
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Національна рамка кваліфікацій від 03.11.2011 року № 1341 (зі змінами).
18. Постанова Кабінету Міністрів України про «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21.08.2019 року № 800 (зі змінами 27.12.2019 р.).
19. Професійний розвиток педагога: нові вимоги та нові рішення / науково-методичний журнал «Джерело педагогічних інновацій» – Харків: Харківська академія неперервної освіти, (випуск № 1(45) 2024)
20. Професійний стандарт за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти», наказ МОН України від 29 серпня 2024 року № 1225.
21. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>.
22. Що таке компетентнісний підхід у навчанні – відповідає Державна служба якості освіти. Державна служба якості освіти. 28 Січня 2022. URL: <https://nus.org.ua/questions/zo-take-kompetentnisnyj-pidhid-u-navchanni-vidpovi-daye-derzhavna-sluzhba-yakosti-osvity/>.